कर्तव्यपालने विघ्नः

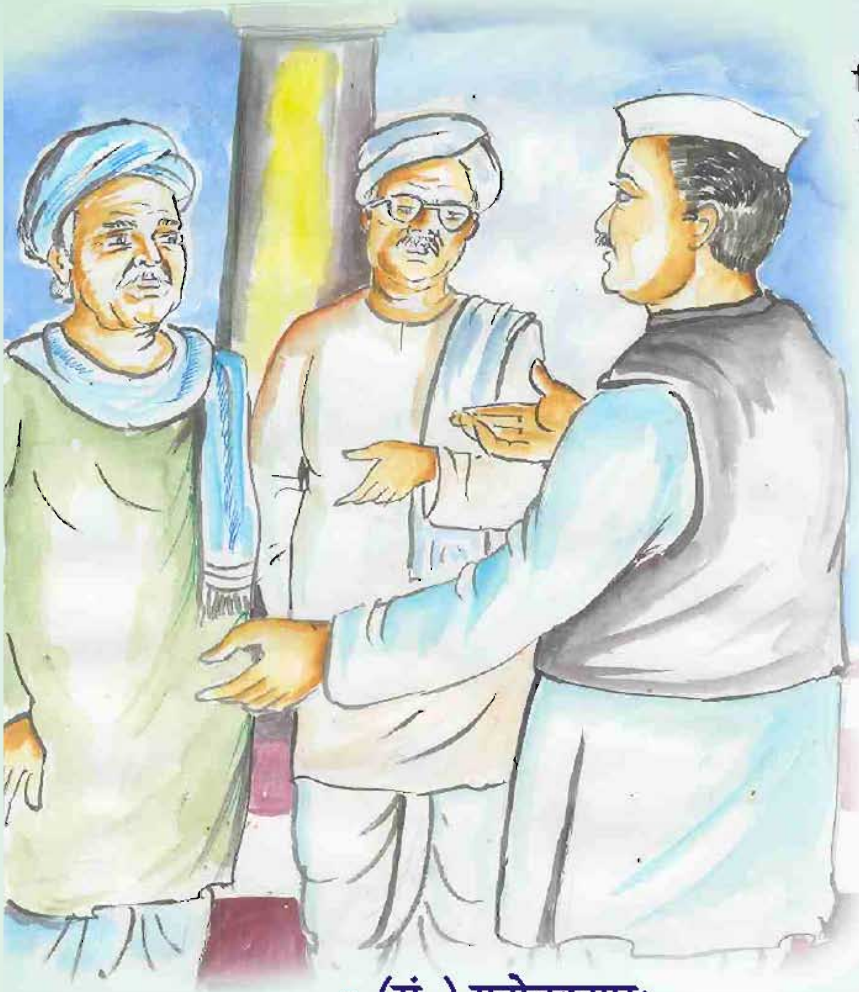

• (सं०) मनोजकुमारः

आङ्ग्लानां शासनकाले एव महादेवगोविन्दरानडेवर्यः श्रेष्ठन्यायमूर्तित्वेन ख्यातः आसीत् । तस्य निर्णयाः पक्षपातरहिताः न्याय्याः च भवन्ति स्म ।

कदाचित् सः स्थानपरिवर्तनं प्राप्य कोल्हापुरम् आगतवान् । तस्य पितामात्रादयः तत्रैव निवसन्ति स्म । बहवः बान्धवाः अपि तत्र आसन् ।

कदाचित् कश्चन बन्धुः महादेवरानडेवर्यस्य पितरं दृष्ट्वा अवदत् - ''मत्सम्बन्धी कश्चन व्यवहारः न्यायालये अस्ति । भवतः पुत्रः एव न्यायाधीशः । सः व्यवहारः मदनुकूलतया यदि भवेत् तर्हि अहम् उपकृतः स्याम्'' इति ।

पिता महादेववर्यम् आहूय अवदत् - ''पुत्र ! एतस्य व्यवहारं श्रद्धया पश्य । एतस्य निवेदनं सफलीकुरु'' इति । रानडेवर्यः किमपि वचनं न अवदत् ।

तस्य बन्धोः निर्गमनस्य अनन्तरं सः पितरम् अवदत् - ''अस्मिन् नगरे अस्माकं बान्धवाः बहवः । सुहृदः अपि मम अनेके । यदि न्यायव्यवहारविषये सम्भाषणाय भवता मया वा अवसरः दीयेत तर्हि बहवः गृहं प्रति आगच्छेयुः स्वानुकूलतया निर्णयं प्राप्तुम् । दाक्षिण्यवशात् यदि एतादृशाय अवसरः दीयेत तर्हि न्यायनिर्णयः न्याय्यः न भवेत् । न्यायालयव्यवहारसम्बद्धेन केनचित् सह गृहे मेलनं, तेन सह सम्भाषणं वा अनुचितम् इति मम अभिप्रायः । सत्यनिष्ठतया निष्पक्षपाततया च न्यायनिर्णयः प्रचलेत् । मम कर्तव्यपालने भवतः अपि साहाय्यम् अपेक्षितम् एव ।...''

पिता साश्चर्यं पुत्रस्य मुखम् अपश्यत् । विधेयः पुत्रः मम वचनं निराकुर्यात् इत्येतत् न चिन्तितम् आसीत् तेन । तावता महादेवरानडेवर्यः पुनः अवदत् - ''यदि कर्तव्यच्युतिः भवेत् तर्हि मनसः अशान्तिः स्यात् । ततः शरीरस्वास्थ्यस्यापि हानिः भवेत् । एतत्सर्वं किम् इच्छति भवान् ? एतादृशाः प्रसङ्गाः अत्र पुनः पुनः आगच्छेयुः इति यदि अस्ति तर्हि अहं चिन्तयामि - स्थानपरिवर्तनाय प्रयासः एव वरम् इति । यत्र कर्तव्यपालने क्लेशः स्यात् तत्र स्थितिम् अनुचितां मन्ये अहम्'' इति ।

एतत् श्रुत्वा पिता अवदत् - ''पुत्र ! स्पष्टवादितां श्रयता भवता युक्तमेव उक्तम् । मत्कारणतः अस्मत्कुटुम्बसदस्यानां कारणतः वा भवतः कर्तव्यपालनकार्ये विघ्नः न भविष्यति । भवान् निश्चिन्ततया तिष्ठतु'' इति ।